

Informatīvais ziņojums

par 2021. gada 20.-21. jūlija neformālajā Eiropas Savienības vides ministru sanāksmē izskatāmajiem jautājumiem

2021. gada 20.-21. jūlijā notiks neformālā Eiropas Savienības (turpmāk – ES) vides ministru sanāksme (turpmāk – neformālā sanāksme) Slovēnijā, Ļubļanā.

Neformālajā sanāksmē ir plānotas ministru diskusijas par klimata politikas un bioloģiskās daudzveidības jautājumiem. Diskusiju dokumenti par darba kārtības jautājumiem informatīvā ziņojuma sagatavošanas brīdī vēl nav pieejami.

ES Klimata politikas prioritātes pēc 2030.gada un “Fit for 55” pakotne

Ņemot vērā nepieciešamību pastiprināt globālo rīcību klimata jomā un lai sasniegtu 2019. gada decembra Eiropadomē atbalstīto mērķi pārejai uz klimatneitrālu ES līdz 2050. gadam, 2020. gada decembra Eiropadomē tika atbalstīta esošā ES siltumnīcefekta gāzu (turpmāk – SEG) emisiju samazināšanas mērķa 2030. gadam pārskatīšana. Tika atbalstīta tā paaugstināšana uz “vismaz 55 %” SEG emisiju samazinājumu līdz 2030. gadam, attiecībā pret 1990. gadu.

Eiropas Komisija (turpmāk – EK), gatavojoties maija Eiropadomei, nāca klajā ar diskusiju dokumentu par klimata politiku, lai turpinātu "Fit for 55" tiesību aktu pakotnes izstrādi. Šis dokuments uzsvēr nepieciešamību pēc izmaiņām esošajā klimata arhitektūrā, īpaši izceļot Saistību pārdales regulas nosacījumus. Kā galvenie atslēgas elementi ir paredzami ES emisiju tirdzniecības sistēmas (turpmāk – ETS) paplašināšana (iekļaujot jūras, sauszemes transportu un ēkas) un izmaiņas ETS neiekļauto darbību (turpmāk – ne-ETS) arhitektūrā, t.sk. Saistību pārdales regulas nosacījumus. Tāpat varētu tikt skarts jautājums par jaunā apvienotā zemes izmantošanas, zemes izmantošanas maiņas un mežsaimniecības un ne-ETS lauksaimniecības sektora izveidi, kā arī jautājums par Modernizācijas fonda palielināšanu, oglekļa ievēkorekcijas mehānisma izveidošanu (*Carbon Border Adjustment Mechanism - CBAM*).

Š.g. 14. jūlijā EK plāno publicēt tiesību aktu priekšlikumu pakotni, kurā plānoti tiesību aktu priekšlikumi dažādās nozaru politikās, lai sekmētu ES 2030. gada klimata mērķu īstenošanu.

Latvijas nostāja:

Saskaņā ar 2020. gada 29. septembra pozīciju Nr.1 “Par Eiropas Komisijas paziņojumu “Eiropas 2030. gada klimata politikas ieceru kāpināšana. Investīcijas klimatneitrālā nākotnē iedzīvotāju labā””, Latvija atbalsta EK priekšlikumu paaugstināt ES SEG emisiju samazināšanas mērķi uz vismaz 55 % samazinājumu 2030. gadā salīdzinājumā ar 1990. gadu, vienlaikus apzinoties, ka, nosakot mērķus, būtiski ņemt vērā IKP/iedzīvotāju kritēriju.

Jādomā par pieejamajiem finanšu avotiem un to apjomu, lai paaugstināto mērķu sasniegšanai būtu pietiekami ātri pieejams adekvāts finansējuma apjoms.

Nacionālā ne-ETS emisiju samazināšanas mērķa noteikšanā būtu vairāk jāņem vērā valsts specifiskās īpatnības un situāciju dalībvalstī mērķu noteikšanas sākumpunktā (piemēram, enerģētiskās nabadzības līmenis), valsts izaugsmes iespējas un nozaru potenciāls

samazināt emisijas un SEG intensitāte uz vienu iedzīvotāju, tāpat būtisks faktors ir arī lauksaimniecības sektora emisiju īpatsvars.

Vienlaikus Latvija ir piesardzīga par priekšlikumiem saistībā ar ETS paplašināšanu, īpaši ETS paplašināšanu ar autotransporta un ēku sektoriem. Latvija konceptuāli atbalsta CBAM izveidošanu saskaņā ar Pasaules Tirdzniecības Organizācijas principiem. Svarīga būtu Modernizācijas fonda palielināšana. Konceptuāli atbalstām jauna fonda dibināšanu, lai kompensētu ETS paplašināšanas ietekmi, un uzskatām, ka būtu jāņem vērā valstu specifiskās situācija un labklājības līmenis (finansiālās iespējas).

Latvijas nostāja iekļauta Latvijas Republikas nacionālajā pozīcija Nr. 1 “Par 2021. gada 24.-25. maija ārkārtas Eiropadomē izskatāmajiem jautājumiem”, kas apstiprināta Ministru kabineta 2021. gada 18. maija sēdē.

Detalizēta Latvijas nostāja tiks izstrādāta pēc jauno tiesību aktu priekšlikumu pakotnes publicēšanas š.g. 14. jūlijā.

Starptautiskie klimata pārmaiņu jautājumi un gatavošanās ANO Vispārējās konvencijas par klimata pārmaiņām pušu konferences 26.sanāksmei

Plānots, ka neformālās sanāksmes laikā ES dalībvalstu ministri, kas atbild par klimata jautājumiem, apspriedīs starptautiskos klimata pārmaiņu jautājumus un gatavošanos š.g. 1. – 12. novembrī paredzētajai ANO Vispārējās konvencijas par klimata pārmaiņām pušu konferences 26. sanāksmei (turpmāk – COP26), kas norisināsies Glāzgovā. Gatavojoties COP26, Apvienotā Karaliste kā COP26 prezidentūra plāno turpināt strādāt ar iesaistītajām pusēm, lai palielinātu globālo rīcību klimata jomā, fokusējoties uz tādu prioritāro jautājumu pabeigšanu kā tirgus un ne-tirgus mehānismu nosacījumi (Parīzes nolīguma 6. pants) un ziņošanas prasības caurskatāmības ietvarā¹. Kopumā COP26 jādemonstrē, ka valstis ir gatavas ambiciozākiem klimata mērķiem, iesniedzot atjaunotus to nacionāli noteiktos devumus (turpmāk – NDC), kas ļautu sekmīgāk ierobežot globālās temperatūras pieaugumu optimālajās robežās, nepieļaujot tās palielināšanos virs 1,5°C.

ES tās dalībvalstu vārdā 2020. gada decembrī ANO Vispārējās konvencijas par klimata pārmaiņām sekretariātam ir iesniegusi atjaunotu ES NDC², kurā atspoguļots ambiciozāks ES SEG emisiju samazināšanas mērķis 2030. gadam.

Latvijas nostāja:

¹ Caurskatāmības ietvars ir būtisks Parīzes nolīguma elements, jo nosaka, kas valstīm būs jāziņo saistībā ar to individuālo rīcību Parīzes nolīguma mērķu sasniegšanā, īpaši par progresu SEG emisiju samazināšanā.

² SUBMISSION BY GERMANY AND THE EUROPEAN COMMISSION ON BEHALF OF THE EUROPEAN UNION AND ITS MEMBER STATES: https://www4.unfccc.int/sites/ndcstaging/PublishedDocuments/European%20Union%20First/EU_NDC_Submission_December%202020.pdf

Latvija atbalsta ES līderības stiprināšanu klimata jomā un iestājas par ambiciozāku klimata mērķu sasniegšanu, t.sk. izvirzot mērķi samazināt ES kopējo SEG emisiju apjomu par 55 % līdz 2030. gadam salīdzinājumā ar 1990. gadu.

Latvijas nostāja iekļauta nacionālajā pozīcijā “Par Eiropas Komisijas paziņojumu “Eiropas 2030. gada klimata politikas ieceru kāpināšana. Investīcijas klimatneitrālā nākotnē iedzīvotāju labā””, kas apstiprināta Ministru kabineta 2020. gada 29. septembra sēdē, un nacionālajā pozīcijā “Par Eiropas Komisijas paziņojumu “Tīru planētu – visiem! Stratēģisks Eiropas ilgtermiņa redzējums par pārticīgu, modernu, konkurētspējīgu un klimatneitrālu ekonomiku””, kas apstiprināta Ministru kabineta 2019. gada 11. jūnija sēdē.

Gatavošanās ANO Konvencijas par bioloģisko daudzveidību pušu konferences 15. sanāksmei

ANO Bioloģiskās daudzveidības konvencijas pušu konferences 15. sanāksmes (turpmāk – COP15) galvenais jautājums ir kopējas dabas saglabāšanas sistēmas (*Global Biodiversity Framework* (turpmāk – *GBF*)) pieņemšana.

Iecerēts, ka jaunais GBF būtu ne tikai Bioloģiskās daudzveidības konvencijas, bet gan visu nozaru un sabiedrības globāla sistēma dabas saglabāšanai. Tādā veidā tiks labāk sasniegti rezultāti un efektīvāk izmantoti līdzekļi. Kopumā GBF nodrošinās sociālo, ekonomisko un finanšu sistēmu pārmaiņas, kas nepieciešamas, lai 2050. gadā cilvēki dzīvotu harmonijā ar dabu.

2020. gada 17. augusta GBF melnrakstā (*zero draft*)³ ierosināti mērķi 2050.⁴ un 2030. gadam un rīcības to sasniegšanai. Galvenais GBF īstenošanas mehānisms nacionāli paliktu nacionālās bioloģiskās daudzveidības stratēģijas un rīcības plāni (*National Biodiversity Strategies and Action Plans (NBSAP)*), kuru sastāvā vai papildus būtu GBF mērķu nacionālais ieguldījums (*National Contributions*). Papildu elements varētu būt Resursu mobilizēšanas stratēģijas. Sagaidāms, ka gada laikā pēc GBF pieņemšanas attiecīgi būs jāpielāgo nacionālās stratēģijas un plāni.

Lai novērtētu un, ja nepieciešams, veicinātu mērķu sasniegšanu, paredzama regulārāka nacionālā ziņošana par GBF virsindikatoriem un mērķu īstenošanu.

No 2021. gada 3. maija līdz 13. jūnijam notikušajās Bioloģiskās daudzveidības konvencijas darba sanāksmēs⁵ apspriesti ar GBF saistīti jautājumi, tajā skaitā GBF mērķi,

³ <https://www.cbd.int/doc/c/3064/749a/0f65ac7f9def86707f4eaeafa/post2020-prep-02-01-en.pdf>

1. ⁴ *The area, connectivity and integrity of natural ecosystems increased by at least [X%] supporting healthy and resilient populations of all species while reducing the number of species that are threatened by [X%] and maintaining genetic diversity;*
2. *Nature’s contributions to people have been valued, maintained or enhanced through conservation and sustainable use supporting global development agenda for the benefit of all people;*
3. *The benefits, from the utilization of genetic resources are shared fairly and equitably;*
4. *Means of implementation are available to achieve all goals and targets in the framework.*

⁵ <https://www.cbd.int/conferences/sbstta24-sbi3/sbi-03/documents>

indikatori, GBF mērķu sasniegšanas novērtēšana un resursu mobilizēšana, bet vienošanos lielā mērā nepanākot un sanāksmes oficiāli nenoslēdzot.

Ņemot vērā šajās sanāksmēs izteiktos viedokļus, 2021. gada jūlija sākumā plānota GBF pirmā projekta publicēšana un izskatīšana GBF darba grupā neklātienē no 23. augusta līdz 3. septembrim⁶.

2021. gada oktobrī plānotais COP15 Ķīnā plānotajā formātā nenotiks gan Covid-19, gan dokumentu negatīvības dēļ. Iespējama COP15 atklāšana ar kāda veida augsta līmeņa pasākumu, bet saturiskās diskusijas par GBF atstājot vēlākam laikam.

2022. gada janvārī Šveicē paredzamas Bioloģiskās daudzveidības konvencijas papildu darba sanāksmes, turpinot izskatīt GBF jautājumus, bet martā/aprīlī Ķīnā COP15 laikā varētu notikt noslēdzošās diskusijas un GBF pieņemšana.

Latvijas nostāja:

ES un tās dalībvalstu nostāju par GBF vispārīgi noteic 2019. gada 19. decembra⁷ ES Vides padomes secinājumi “Globālā bioloģiskās daudzveidības satvara laikposmam pēc 2020. gada sagatavošana. Konvencija par bioloģisko daudzveidību (*CBD*)” un 2020. gada 23. oktobra⁸ ES Vides padomes secinājumi “Biodaudzveidība – nepieciešama steidzama rīcība”.

Kopumā secinājumos pausta apņemšanās ieguldīt visus centienus, lai vienotos par jaunu un transformatīvu tālejošu GBF, lai 2030. gadā dabas izzušana vairs nenotiktu. Tādā veidā vienlaikus veicinot arī ANO Ilgtspējīgas attīstības mērķu sasniegšanu.

Latvija atbalsta, ka GBF tiek veidots kā kopējs ietvars ne tikai bioloģiskās daudzveidības saglabāšanai, bet arī labākai bioloģiskās daudzveidības apsvērumu integrēšanai nozaru politikās. Lai sasniegtu GBF noteiktos virsindikātorus, nepieciešama gan finanšu, gan cilvēku, gan tehnisko, gan institucionālo resursu mobilizēšana un pieejamo resursu efektīva izmantošana.

ES Apputeksnētāju iniciatīva

2018. gada 1. jūnijā EK publicēja ES Apputeksnētāju iniciatīvu⁹, paredzot tajā pasākumus savvaļas apputeksnētāju statusa apzināšanai, izzušanas cēloņiem un sadarbībai.

2020. gada 9. jūlijā Eiropas Revīzijas palāta publicēja īpašo ziņojumu „Savvaļas apputeksnētāju aizsardzība ES: Komisijas iniciatīvas nav devušas rezultātus”¹⁰. Tajā EK izteikti šādi ierosinājumi:

⁶ <https://www.cbd.int/meetings/WG2020-03>

⁷ <https://www.consilium.europa.eu/media/41924/st15272-en19.pdf>

⁸ <https://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-11829-2020-INIT/en/pdf>

⁹ <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LV/TXT/?uri=CELEX:52018DC0395>

¹⁰ <https://www.eca.europa.eu/en/Pages/DocItem.aspx?did=54200>

1. izvērtēt nepieciešamību ES bioloģiskās daudzveidības stratēģijai līdz 2030. gadam paredzētajā turpmākajā rīcībā un pasākumos iekļaut īpašus pasākumus attiecībā uz savvaļas apputeksnētājiem;

2. labāk integrēt savvaļas apputeksnētāju aizsardzībai paredzētās darbības ES politikas instrumentos, kas pievēršas bioloģiskās daudzveidības saglabāšanai un lauksaimniecībai;

3. uzlabot savvaļas apputeksnētāju aizsardzību pesticīdu riska novērtēšanas procesā.

2020. gada 17. decembrī¹¹ ES Vides padome Eiropas Revīzijas palātas ziņojumu novērtēja atzinīgi un piekrita tās secinājumiem attiecībā uz nepieciešamību stiprināt satvaru un politiku apputeksnētāju saglabāšanai, tajā skaitā arī mājas (medus) bišu.

2021. gada 27. maijā EK publicēja ziņojumu¹² par ES Apputeksnētāju iniciatīvas īstenošanu. Tajā norādīts, ka jāstiprina videi draudzīga rīcība dzīvotņu pieejamībā un piesārņojuma novēršanā, kopumā paredzot iniciatīvas pārskatīšanu.

Latvijas nostāja:

Latvija uzskata, ka ir atbalstāma apputeksnētāju statusa un izzušanas cēloņu labāka izprašana (piemēram, vienota monitoringa nepieciešamības izvērtējums) un mājas (medus) bišu un savvaļas kukaiņu aizsardzības pasākumu sasaiste. Tāpat nepieciešama saskaņota politika iesaistītajās nozarēs, vienlaikus, kur iespējams, īstenojot apputeksnētājiem pozitīvus pasākumus jau tagad.

Latvijas delegācijas vadītājs: Artūrs Toms Plešs, Vides aizsardzības un reģionālās attīstības ministrs

Delegācijas dalībnieki: Linda Leja, Vides aizsardzības un reģionālās attīstības ministrijas nozares padomniece;

Žaneta Mikosa, Vides aizsardzības un reģionālās attīstības ministrijas vadošā eksperte.

Vides aizsardzības un reģionālās attīstības ministra p.i. –
aizsardzības ministrs

Dr. A. Pabriks

Valsts sekretārs

E. Balševics

¹¹ <https://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-14168-2020-INIT/en/pdf>

¹² <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LV/TXT/?uri=CELEX:52021DC0261>